

JACKOVICS PÉTER–KERESZTESY ÁRPÁD A „EUROPEAN WATER AID” PROJEKT ÚJ POLGÁRI VÉDELMI ELEMEI

JACKOVICS PÉTER

tűzoltó ezredes, a Veszélyhelyzet-kezelési Főosztály vezetője, tanácsos, EUWA projektvezető
BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
peter.jackovics@katved.gov.hu

KERESZTESY ÁRPÁD

titkárságvezető, tanácsos, EUWA műszaki vezető
BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
arpad.keresztesy@katved.gov.hu

2016. január 1-én a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőségének szakmai felügyeletével és irányításával kezdetét vette egy 18 hónapos katasztrófavédelmi projekt.

Az EUWA projekt célja kettős: ebből az egyik egy komplex városi víztisztítási és árvízi mentési terepgyakorlat végrehajtása a Tiszán az Európai Polgári Védelmi (EUCP) Mechanizmus keretében, a résztvevő nemzetközi katasztrófavédelmi szervek, vízművek és a Magyar Vöröskereszt közreműködésével. E gyakorlat során bevetik a városi víztisztító modult (WP), a nagyteljesítményű szivattyú modult (HCP), valamint a nehéz és szélsőséges körülményekre felkészült városi kutató- és mentőmodult (USAR), vagyis a HUNOR mentőszervezeteket, s egyúttal a befogadó nemzeti támogatás működését is tesztelik. A projekt másik kiemelt célja pedig egy olyan kézikönyv kidolgozása az uniós szintű beavatkozásokhoz a városi víztisztítás és sürgősségi vízellátás témakörében, amely a kárterületeken is jól használható.

Bevezetés

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a Fővárosi Vízművek Zrt., a Belgrádi Vízművek és Szennyvíztisztító Társaság, a horvátországi Nemzeti Védelmi és Mentési Igazgatóság, valamint a Szlovák Köztársaság Tűzoltó- és Mentőszolgálatának közös pályázata sikeresnek bizonyult, és közvetlen európai uniós támogatást nyert el[1]

Az Európai Unió által finanszírozott 18 hónapos pályázat, az Urban Water Aid (EUWA) keretein belül a résztvevők egy összetett városi víztisztítási és árvízi mentési terepgyakorlatot hajtottak végre a Tisza folyón 2017. április 2-7. között Szabolcsveresmarton. A Fővárosi Vízművek Zrt., valamint a négy ország katasztrófavédelmi szervei mellett a Magyar Vöröskereszt is részt vett a 644 ezer eurós összköltségvetésű program megvalósításában [2].

A projektszervezet – amely a négy ország katasztrófavédelmi szerve és vízszolgáltatója segítségével jött létre – együtt dolgoz majd ki egy jó gyakorlatokat tartalmazó útmutatót a városi kutató-, mentő és mobil víztisztító egységek közötti, katasztrófavédelmi esetén fenntartott együttműködésről, valamint továbbfejleszti a korábban létrehozott, kockázati térképeken alapuló műveletirányítási és térinformatikai alkalmazást is[3].

A módszerek

A projekt mérföldkövei az alábbiak voltak:

- 1) Programindító értekezlet Brüsszelben, 2016. január 28-án
- 2) Értekezlet és workshop Budapesten, 2016. március 9-én
- 3) A nemzetközi árvízvédelmi projekt kreatív szakaszának folytatása Szentendrén, június 29-30 között.
- 4) Nemzetközi szimulációs gyakorlat a kelet-magyarországi Nyíregyházán, 2016. szeptember 15-én. [4]

A projekt során az alábbi workshopok kerültek megrendezésre:

- 1) Az USAR és a WP EUCP modulok közötti együttműködés alapja vészhelyzetek esetén, Budapest, 2016. március 7-8.
- 2) A WP és az USAR modulok kapacitásának bemutatása, 2016. június 29-30, Szentendre.
- 3) A WP és az USAR modulok összehangolása a gyakorlatban, a befogadó nemzet támogatásával, 2016. augusztus, Szerbia, Belgrád.

Új polgári védelmi elemek

A jövőben a klímaváltozás hatására fokozódnak a katasztrófák, a régió (a kimenekített vagy otthonában ivóvízzel nem rendelkező) lakosságának vízellátása pedig egyre nagyobb jelentőségű lesz – ezt a problémát már most is világszerte megfigyelhetjük a nagyobb léptékű vészhelyzetek esetén. Az árvizek és a vízhez köthető katasztrófák sajátos jellemzője, hogy egy időben sújtják a lakosságot és az infrastruktúrát – főként a vízellátási rendszert. Működőképes ivóvízhálózat hiányában a térségben bevetett kutató- és mentőcsapatoknak a saját ivóvízszükségletükről is gondoskodniuk kell, ami növeli a logisztikai költségeket, az egység méretét, és az egységek tagjaira is szükségtelen terhet ró.

A Víztisztító egységek – főleg azok, amelyek hatósági háttérrel nem rendelkeznek – komoly kihívásokkal kerülnek szembe a bevetések során, mivel nem ismerik az adott területet, és a helyi katasztrófavédelmi hatóságokkal is nehezen tudják felvenni a kapcsolatot.

1. ábra:

Az EUWA projekt logója. Forrás: <http://www.euwa2016.org/>

2. ábra
Az első munkaműhely Budapesten. Fotó: Valkó Dávid, Fővárosi Vízművek Zrt.

3. ábra
EUWA projektterv. Készítette: Agnes Rajacic [5]

Elsőként általában az USAR modulok kerülnek bevetésre, majd a WP modulok követik őket; a legtöbb esetben azonban a WP modulok kizárólag a helyi lakosság ivóvízellátásáért felelnek, míg az USAR csapatok kénytelenek a távolról hozzájuk eljuttatott ivóvízre hagyatkozni. A WP modulok így fontos kapacitást vesztenek el, az USAR modulok pedig erőforrásokat pazarolnak a szükségtelen logisztikai feladatokra és kiadásokra.

Az USAR és WP modulokat többször vetették már be párhuzamosan, de ezen esetek egyikében sem vezényelték ki együtt a két modult. A magyar WP egységeket Srí Lankán (2005), a Fülöp-szigeteken (2013),

Szerbiában és Bosznia-Hercegovinában (2014) is bevetették, anélkül, hogy bármilyen kapcsolatuk lett volna az USAR-al vagy más modulokkal. Az ivóvizet kizárólag a helyi lakosságnak szolgáltatták, az ugyanazon időben, ugyanazon a területen bevetett USAR modulokkal viszont nem tudtak megbízható kapcsolatot létrehozni.

Az EUrban Water Aid fő céljai az alábbiak:

- 1) A polgári védelmi felkészültség és az vizek kártétele elleni reagálás javítása
- 2) Nemzetközi szinten is alkalmazható, a WASH (Water, Sanitation and Hygiene, azaz Víz, egészségügy és higiénia) szektor és a polgári védelem közötti együttműködési keretrendszer kidolgozása
- 3) Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus aktiválásának és eszközeinek tesztelése a Tisza folyó súlyos áradására épülő veszélyhelyzet-kezelési forgatókönyv alapján
- 4) A Befogadó Nemzeti Támogatás (HNS) megvalósításának tesztelése katasztrófavédelmi feladat során
- 5) A hivatásos és önkéntes mentőalakulatok és víztisztító modulok hatékonyságának növelése a polgári védelmi segítségnyújtási beavatkozások terén [5].

Uniós polgári védelmi modulok

1. workshop – Az EUCP modulok együttműködése

A munkacsoportok ugyanazokat a problémákat különböző szemszögekből, önállóan vizsgálták és vitatták meg. A munkacsoportok felállítása után a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és a nem kormányzati szervek közötti együttműködés jelenlegi módszerei kerültek bemutatásra, a munkacsoportok pedig ezután feltérképezték a modulok közötti együttműködési lehetőségeket az EU Polgári Védelmi Mechanizmusának keretein belül.

A modulok kapacitásának SWOT elemzése

Belső tényezők

Külső tényezők

A célok elérését segítő tényezők

- Erősségek**
- Modern berendezések
  - Tapasztalt munkatársak
  - Segítségnyújtásra való motiváció
- Lehetőségek**
- Szoros elosztás
  - Nemzetközi egyezmények
  - Befogadó nemzeti támogatás

A célok elérését gátló tényezők

- Gyengeségek**
- Nem kiképzett munkatársak
  - Eltérő munkamódszerek
  - Közös nyelv
- Veszélyek**
- Helyi veszélyek
  - Költségvetési problémák
  - Információhiány

4. ábra
A polgári védelmi modulok kapacitásának SWOT elemzése, a második workshop eredménye. Készítette: Gyenge László alezredes

2. workshop – A WP és az USAR modulok kapacitásának bemutatása

A munkacsoportok saját nézőpontjuk szerint készítették el a modulok és a résztvevő partnerek kapacitásának SWOT elemzését. Feltárták a WP, a

HCP és az USAR modulok együttes alkalmazásának nehézségeit, kiemelt figyelmet fordítva a műveleteket támogató egységek külső paramétereire (pl. szállítási, együttműködési lehetőségek).

3. workshop – A WP és az USAR összehangolása a befogadó nemzet támogatásával

A munkacsoportok saját nézőpontjuk szerint összeállították az együttes bevetés előtt a modulok esetében alkalmazandó ellenőrzőlistát, igazodva az INSARAG irányelvekhez és a HNS irányelveihez. Az ellenőrzőlista a WP modulok alkalmazásához szükséges információkat, például a nyersvízforrások felderítéséről vagy a nyersvíz minőségének és az érintettek számának megállapításáról, a lehetséges telephelyek és a helyi infrastruktúra jellemzőinek felméréséről, az azokkal való kapcsolat létrehozásáról, valamint üzemanyag beszerzési lehetőségek feltérképezéséről stb. szóló tájékoztatást tartalmazta.

A terep- és törzsvezetési gyakorlat végrehajtása

A szimulációs feladat az EUCP mechanizmus aktiválását, a partnerállamok által felajánlott modulok és mentőegységek riasztását és mozgósítását, valamint azok bevetését és az érintett területen végzett tevékenységeit mutatta be. A jelenlévők tesztelték a résztvevő szervezetek eljárásait (riasztás, mozgósítás, utazás, határátkelés, HNS, vezetés-irányítás).

Értékelési szempontok

A feladat végrehajtását független, képzett szakértők értékelték. Az értékelési módszert még a szimulációs gyakorlat lefolytatása előtt meghatározták, 178 kérdés és 40 állítás vizsgálatával értékelték a gyakorlat mozzanatait és a résztvevőket. Minden, a projektben részt vevő partner egy szakértőt delegált a csoportba, amely felügyelte a gyakorlatot, majd a gyakorlat végén gyors kiértékelést tartott. A tagok később közös jelentést is készítenek majd, amelyet a projektzáró értekezleten mutatnak be; a jelentést minden partnerállam megkapja. Utólag SOL-elemzéssel vizsgálták a gyakorlat egy kritikus elemének szociotechnikai-rendszerét, hogy a szervezet mi tud abból tanulni.

Összegzés

A projektet különböző szakmai háttérrel rendelkező, más országokból származó partnerekkel szándékoztuk kivitelezni. A jelenlegi helyzet alapján kimondhatjuk, hogy a tervezett feladatok végrehajtása megtörtént. A partnerek tisztában vannak a szerepükkel, és sikeresen teljesítették a gyakorlatot. Megismerték egymást és egymás kapacitását, valamint rálátást szereztek arra is, hogyan dolgozik a másik, és milyen munkamódszereket alkalmaz. A 2017. április 2-7. között megtartott 405 fős terepgyakorlat, valós forgatókönyve épült, figyelembe vette a különböző partnerek és modulok kéréseit, hogy a lehető legjobb gyakorlati lehetőséget biztosítson számukra. [6].

A modulokat a polgári védelmi modulokról szóló irányelvek, valamint a jó gyakorlatok és a levont tanulságok alapján állítottuk fel. Munkájukat az EU műveleti eljárásokra vonatkozó irányelvei szerint, az EU befogadó nemzeti támogatási irányelvei szerint létrehozott befogadó nemzeti protokollok segítségével végezték. A modulok bevetettségének érdekében megfelelő kompetenciájú, szakképzett munkatársakat vontunk be és készítettünk fel. A program keretein belül szervezett nemzetközi terepgyakorlat célja volt a modulok felkészültségének tesztelése, valamint azok valós körülmények közötti működőképességének, hatékonyságának kipróbálása.

A projekt eredményei egy, a cél régióban katasztrófa kockázat-kezelési téren elvégzendő jövőbeli teendőket felvázoló ütemterven alapulnak

majd. Ez az ütemterv, amely a vízi mentési és víztisztító egységek közötti együttműködésre fókuszál, és több résztvevő számára is előnyöket biztosít, a projekt során kerül kidolgozásra.

Hivatkozások

- [1] <http://www.euwa2016.org/single-post/2016/1/28/Hejji> (2017.01.17)
- [2] <http://www.euwa2016.org/single-post/2016/07/12/The-creator-phase-of-the-international-flood-control-project-continued> (2017.01.17)
- [3] <http://www.euwa2016.org/single-post/2016/03/09/EUWA-Project-Meeting-and-Workshop-Concluded-in-Budapest> (2017.01.17)
- [4] <http://www.euwa2016.org/single-post/2016/09/15/International-practice-in-East-Hungary> (2017.01.17)
- [5] Támogatási megállapodás – ECHO/SUB/2015/719073, Gyakorlatok a polgári védelmi mechanizmus keretében [Union Civil Protection Mechanism Exercises] – 2015 Pályázati felhívás, 03612/2015
- [6] Időközi jelentés, EUWA 2016

Az EURban Water Aid projektet

az Európai Unió
a Polgári Védelmi Eszköz keretében társfinanszírozta.

Szakmai értékelők

ARABELA VAHTARIĆ

A Nemzetközi Kapcsolatok Osztály vezetője
Nemzeti Védelmi és Mentési Igazgatóság
Horvát Köztársaság

„E tanulmány nem csak a projekt körében végzett tevékenységeket tekinti át. Bemutatja a projekt által teremtett hozzáadott értéket – a kapcsolattépetést, a tapasztalatok megosztását és az egymástól való tanulást – is. Kiemeli az együttműködés értékét, és hangsúlyozza közös erőfeszítéseinket, közös célunkat: biztonságos jövőt biztosítani minden résztvevő ország számára.

MARIÁN DRITOMSKÝ

Tűzoltási főosztályvezető
A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma

„Örömmel tölt el, hogy szervezetünk részt vehetett az EUWA 2016 projektben. Az áradások nagyon gyakran előforduló katasztrófák, ezért kötelességünk szüntelenül törekedni a jobb készenlétre. Az EUWA 2016 kiváló lehetőséget biztosít arra, hogy a közeli országokkal együtt javítsunk felkészültségünkön – ez pedig minden partnerállam számára pozitív eredményekkel jár. A különböző szervezetek (magyar és külföldi, állami és civil, szakmai és önkéntes, közszolgálati és vészhelyzetekben, valamint egyéb esetekben segítséget nyújtó szervezetek; egységek és modulok) közötti szoros együttműködés ötletének köszönhetően létrejöhét egy több nézőpontot is figyelembe vevő gyakorlati forgatókönyv, a résztvevő szervezetek pedig kiemelkedő hozzáadott értéket kaphatnak. A különböző moduloknak – az USAR, a WP és a HCP modulnak – lehetőségük nyílik a szoros együttműködésre, ennek pedig most először lehetünk tanúi. Ez a projekt jobb katasztrófa-felkészültséghez, a résztvevők készségeinek javításához, az információ és a folyamatok jobb megosztásához, valamint a nemzeti és nemzetközi folyamatok kiértékeléséhez vezet. Köszönet mindezért!”